To climb steep hills
Requires slow pace at first [Shakespeare 1999, c. 1162] –
Хто вгору пнеться – починає звільна [Шекспір 1986, с. 446];
Tomashevskij: *На холм крутой взбирайтесь не спеша.*
Veinberg: *Кто желаеть*
На крутизну взобраться, должень вверхь
Идти всегда спокойнымь, тихимь шагомь.

There are some cases when translation of Maria Hablevych is not accurate, and not close to the text:

Good morrow, and well met. How have ye
Done since last we saw in France? [Shakespeare 1999, c. 1160] –
Моє вам шанування. Як життя?
Як Франція? [Шекспір 1986, с. 442].

The translations done by Tjmashevskij and Veinberg are more accurate:

Tomashevskij: *Добро пожаловать и с добрым утром!*
В последний раз во Франции как будто
Мы виделись? Ну, как живете вы?
Veinberg: *Лордь, здавствуйте! Я очень радь вась встретить.*
Что делали, какь поживали вы
Сь течь порь, как я во Франции вась видель
В последний разь?

There are some episodes in the play in which we can trace quite different variants of translation. For example:

I'll follow and, outstare him [Shakespeare 1999, c. 1162]. Maria Hablevych translates this sentence as: *Я теж піду – хай бреше просто в очі* [Шекспір 1986, с. 445.] Tomashevskij gives his translation: *И я пойду и брошу вызов там.* Veinberg's translation: *Пойду туда отстаивать себя* [Шекспир 1899, с. 444].

As a conclusion we would like to point out that the play "King Henry the Eighth" is exceedingly interesting from the stylistic point of view. Maria Hablevych tried to preserve it in the Ukrainian translation, though sometimes she gave her own stylistic devices and expressive means, which are typical to the Ukrainian language, in order to express the main ideas of the novel.

References

Зорівчак Р.П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. – Львів: Вища шк. Вид-во при Львів. ун-ті, 1983. - 177с. Король Генрих Восьмой. Драматическая хроника в пяти действиях. Перевод П. Вейнберга // Шекспир В. Полное собрание сочинений В. Шекспира в переводе русских писателей: В 3 т. / Под ред. Д. Михаловского. СПб.// Т. 2. – М., 1899. с. 443-495. *Шекспір В.* Генріх VIII//Твори в шести томах. Том 6/Переклад з англ.; Післямови О. Алексєєнко та Д. Наливайка. – К.: Дніпро, 1986. – с. 432-538. *Шекспір У.* Генрих VIII. Перевод В.Томашевского. Доступно: http://www.odessa.net/moshkow/koi/SHAKESPEARE/genry8.txt *Kennedy X.J.* Literature: an introduction to fiction, poetry, and drama /5th edition. – Harper Collins Publishers, 1991. – 1580 p. *Korunets I.V.* Theory and Practice of Translation. – Вінниця: "Нова книга", 2003. – 448 с. *Shakespeare W.* King Henry The Eighth//The Complete Works of William Shakespeare. – Oxford: Wordsworth Edition, 1999 – p. 1160-1194.

ЧЕРНИШ Л.
(*Національний університет «Львівська політехніка»)*

ІДІОМИ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ: ПЕРЕКЛАД, ТЛУМАЧЕННЯ ТА ЛАТИНСЬКИЙ АНАЛОГ

Якщо говорити про фразеологічний зворот в цілому, то можна це мовне явище пояснити наступним чином: фразеологічний зворот (також: ідіома, ідіоматичний зворот, фразеологізм) - це сполучення декількох слів («тісне словосполучення»), що утворює одне ціле. Значення того чи іншого словосполучення може зовсім не співпадати зі значенням окремо взятих в тому чи іншому звороті слів.

Багатозначність як старих так і новоутворенних понять спричиняє так званий термінологічний хаос. Тому паралельно застосовуються такі поняття, як фразеологічний зворот, мовний зворот, сталий вислів, фраза, спосіб вираження та інші.

Метафоричне відображення проявляється у відмінності між розмовним застосуванням та просто фразеологічним зворотом. Тобто слухач знає, що він вже чув щойно сказане і власне розуміє, про що йдеться, тобто за основу береться те, що вже є відоме широкому колу співрозмовників. Йдеться про мовні елементи, які застосовуются для того, щоб відобразити те чи інше значення певного словосполучення [Wolfgang Mieder 1995, c. 27].

Слово «фразеологізм» означає як мовний зворот, що виникає в мові так і зміст, що виникає з цього. Фразеологічна єдність – це сполучення двох або більше слів, які утворюють одну не до кінця зрозумілу єдність. Прикладом в німецькій мові може служити мовний зворот *ins Graß beißen* (дослівно – «кусати траву»). В даному випадку йдеться про дещо незвичне сполучення слів, які не мають нічого спільного із такими словосполученнями як in den Apfel beißen (дослівно «кусати яблуко») або ins Graß fallen (дослівно « впасти в траву»). Вищезазначений зворот має навіть значення «померти», «віддати душу», тобто sterben, untergehen. Цей мовний зворот походить з військової тематики, з мови солдат. Важко поранені від болю бійці просто падали в траву (умовно кажучи) та помирали.

Мовознавець Лютц Рьоріх вказує на те, що досить часто словесне, дослівне значення та переносне значення використовуються одночасно. Так, наприклад, речення *„Der Ofen ist aus“ (дослівно: «Піч погасла»* може мати два значення) :

1. В кімнаті холодно, тому що піч погасла.
2. Я не хочу більше з ним (з нею) мати нічого спільного.

Тлумачення та розуміння даного, наприклад, речення виходить перш за все з контексту, передбачає переклад на основі вищезазначеного розуміння. Загалом засвоєння мовної картини – це є процес, який залучає до розуміння велику кількість дрібниць, який засвоюється ще з дитинства та може тягнутися протягом цілого життя. Людина, що не є носієм, наприклад, німецької мови, може вивчити, що означають такі слова, як «grün» (зелений) та «ein Zweig» (гілка). Але, щоб зрозуміти, що «grüner Zweig» означає «заможність, багате життя», потрібно обов`язково мати глибокі знання німецької мови [Lutz 1991/92, c. 54].

Фразеологізми визначають специфіку мови навіть більше, ніж лексичний запас. Ідіоматичнсть словосполучень проявляється в тому, що заміна окремих елементів складає несистематичну, непослідовну заміну значень. Так, наприклад, jemandem einen Katzendienst erweisen та jemandem einen Bärendienst erweisen (надати ведмежу послугу) - дослівне читання і тлумачення фрази не підлягає загальновживаному правилу використання тих чи інших слів.

Вищезазначені звороти відрізняються від груп «вільних словосполучень». При нечіткій манері мовлення утворюються такі групи слів, як прислів`я, мовний зворот, функціональна словесна стуктура та інше.

Мовні звороти є значною складовою мовного лексикону. Дуже часто вони містять в собі колишні риторичні фігури, передусім метафори. Майже завжди вони виникають з мовних історичних неідіоматичних («загальновживаних, розмовних»)

синтагм. Особливо не підлягають аналізу ті значення, коли історія мовного звороту сягає далеко в минуле. Мовні звороти (як і всі елементи лексики) можуть мати обмежене, лише регіональне застосування. Літературні цитати, які в загальновживаній мові знайшли широке застосування, позначаються як крилаті слова, вислови.

Метою даною статті є: продемонструвати та проаналізувати спеціальний випадок співвідношення слів та їх значення у словосполученні на прикладах фразеологізмів, в яких вживаються представники тваринного світу.

Досить велика кількість фразеологічних зворотів в німецькій мові містять назви багатьох тварин, птахів. Частково це пов`язано з казками, де героями майже завжди були (або є) звірі, а частково з історією тих чи інших подій, в яких теж брали участь представники тваринного світу. З усієї кількості знайдених нами ідіом ми представляємо в даній статті лише ті, які, на наш погляд, найбільш вживані в німецькій мові і аналог яких можна знайти в латинській мові, в так званих, сентенціях.

Наводячи приклади фразеологічнх зворотів, ми будемо подавати спочатку дослівний переклад, а потім уже вживання того чи іншого словосполучення власне як ідіоми.

Klappe zu, Affe tot! (досл. «Закрий рот, мавпа є мертва»). Тлумачення фразеологічного звороту – « Справа вирішена!»

Den Affen für jemanden spielen (досл. «Грати для когось мавпу»). Насправді це означає «Зі мною можна робити не все». Спробувавши розглянути цю ідіому історично, отримуємо наступне пояснення. Раніше на щорічних ярмарках виступали фокусники з різними тваринами, в тому числі і мавпами, які повинні бути виконувати різноманітні, часом неможливі трюки.

*Dem Affen Zucker geben (*досл. «Давати мавпі цукор»). Тлумачення є таким: бути надзвичайно веселим внаслідок сп`яніння. Адже, якщо дати мавпі цукор, то вона буде цьому дуже рада.

Den Affen loslassen (досл. «Відпустити мавпу»). Тобто бути веселим, весело провести собі час, порозважатися.

*Ein Affentheater aufführen (*досл. «Здійснювати мавп`ячий театр»). Тобто поводитися досить дивно.

Einen alten Affen (etwas) lehren (досл. «Стару мавпу чомусь навчати»). Мається на увазі: робити щось даремно, тому що те, чого навчився протягом життя вже важко перевчитися.

Ich denke, mich laust (kratzt) der Affe (досл. «Мені здається, що мене обшукує мавпа»). Тобто бути надзвичайно здивованим внаслідок певної негативної події (негативне здивування). Цей фразеологізм походить ще з XIX ст.

Ich bin doch nicht dein Affe (досл. « Я не є твоєю мавпою») – Я не дозволю тобі мене обманювати. Йдеться про те, що мавпу можна обдурити, тобто мавпа трактується як дурне створіння.

Affengeil – дуже добре! Сучасний зворот, який здебільшого використовує молодь, що базується на слові "*geil*", яке означає радісний, солодкавий, запаморочливий.

Jemandem einen Bärendiesnst erweisen (досл. «Надати комусь ведмежу службу») . Цей вислів означає « надати комусь непотрібну послугу, допомогу, яка може нашкодити». Є припущення що ця ідіома походить з казки, де приручений ведмідь ненавмисне вбив свого господаря, тому що хотів відігнати від нього настирливих мух.

Eulen nach Athen tragen (досл. «Приносити сову в Афіни»). Тобто робити щось нерозумне, витрачати даремно час. Цей фразеологізм має свою історію, а саме: грошові монети в античному Римі на зворотній стороні мали зображену сову і навіть носили назву «сови». Враховуючи те, що Афіни мали славу доволі багатого міста,

вважалося нерозумним нести туди ще гроші. В південній Німеччині існує абсолютно близька по значенню ідіома: «Носити воду до джерела» - „Das Wasser in den Bach tragen.“

Ich mache besser die Fliege (досл. «Краще я зроблю муху»). Що насправді означає – « я б хотів зараз піти ». Адже муха дуже часто міняє своє місце, щоб її не вбили. Тому іноді краще піти, щоб уникнути щогось негативного.

Er hört die Flöhe husten (досл. « Він чує, як блоха кашляє»), а насправді мається на увазі хтось, хто все бачить і чує. Тобто йдеться про особу, яка не справляє доброго враження внаслідок того, що є всюди і знає все («його є забагато»).

Jemandem einen Floh ins Ohr setzen (досл. «Комусь в вухо посадити блоху»). Тобто занепокоїти когось на довго якоюсь новиною (як правило, негативною). Адже наявність блохи в вусі так чи інакше спричиняє незручності.

*Er ist Hahn im Korb (*досл. «Він є когут в корзині»). Мається на увазі «бути єдиним чоловіком в товаристві жінок». Як правило, в курятнику на декількох кур є лише один когут, для того, щоб курки могли продовжити потомство і щоб могли конкурувати одна з одною. Цей зворот має більш нейтральне значення та вживається швидше просто як вставне слово, вставний зворот.

*Sie hatten den roten Hahn auf dem Dach (*досл. « У вас на даху був червоний когут»). Значення цього вислову є: «Ваш будинок згорів» (якщо цей факт дійсно мав місце). Просто палаючі промені вогню нагадують червоний гребінь когута.

Mit ihm habe ich noch ein Hühnchen zu rupfen (досл. «З ним мені необхідно ще курку общипати»). Тобто « Я ще скажу йому свою точку зору, з ним я ще посперечаюся!».

Wir werden jetzt die Hühner satteln (досл. « А зараз ми будемо кормити курей!»). Тобто «Ми вирушаємо», « А зараз нам потрібно йти!»

Auf den Hund bringen (досл. «Привести до пса!»). Насправді в значенні «Розвалити, зіпсувати якусь справу»

Da liegt / hier ist der Hund begraben (досл. « Тут є заритий собака»). Тобто «Це є причиною, це є найважливіше в тій чи іншій справі», «Суть саме в цьому». З огляду на історію знаходимо пояснення, що в середньовічній німецькій мові слово «собака» мало значення « скарб», «здобич». Але тут не мається на увазі домашній собака, який стереже дім.

Das ist ein dicker Hund (досл. « Це є товстий собака»). Пес не може бути товстим, інакше він не буде спритним і не зможе виконувати свої обовязки. Тому ця ідіома має значення: «Це безстидство, грубе порушення правил»

Von ihm nimmt kein Hund ein Stück Brot (досл. «Від нього жоден пес не візьме куска хліба»). Мається на увазі особа, якій не можна довіряти, тобто ту чи іншу особу всі зневажають, ніхто не хоче мати справи з такою людиною.

Vor die Hunde gehen (досл. «Йти перед собакою»). Мається на увазі « занепадати або вести направильний спосіб життя, також занепадати морально». Виходячи з історії, можна зробити порівняння з тим, що хворі та старі звірі швидко ставали здобиччю мисливців.

Er will gerne mit den großen Hunden pinkeln (досл. « Він хоче з великими псами справляти потребу»). Насправді ідіома має значення: «Він хоче бути на рівних з великими людьми, не маючи для цього жодних підстав, не зробивши для цього нічого».

*Hunde, die bellen, beißen nicht (*досл. «Собаки, які лають, не кусають!»). Йдеться про людину, яка голосно кричить, піднімає голос, але насправді не може нічого вдіяти, не має сил, тому криком старається привернути увагу. Маємо аналог сентенції в латинській мові: *«Canis timidus vehementius latrat, quam mordet.»*

Da beißt die Maus keinen Faden ab (досл. «Тут вже миша не відкусить жодної нитки») - ідіома вживається в значенні: «Вже нічого не можна змінити». В основу цього фразеологізму лягла казка, де йдеться про те, що, відкусивши сітку, вдячна миша спасла лева, який потрапив в нета. Інша версія веде до святої Гертруди, яку в середні віки закликали для захисту від мишей та пацюків. Тому після її іменин 17 березня не можна було плести, інакше миші могли відкусити нитки.

*Er macht gerne aus einer Mücke einen Elefanten (*досл. « Він любить робити з мухи слона»). Тобто роздувати незначну справу до великих розмірів, неймовірно перебільшувати.

*Wie ein Ochs vor dem Scheunentor stehen (альтернатива: wie ein Ochs vor der Apotheke bzw. vorm Berg stehen)-(*досл. «Стояти, як осел перед зерносховищем» (перед аптекою, перед горою). Тобто не мати уявлення про те, як би це далі мало бути, як себе далі слід поводити.

Einem geschenkten Pferd Zähne beschaut man nicht. (досл. « Подарованому коневі зуби не розглядають»). Тобто слід бути вдячним за будь-який подарунок, отриманий від когось. Не слід висувати жодних претензій щодо подарунку. Маємо латинський аналог *«Equi donati dentes non inspiciuntur.»*

Das Pferd von hinten aufzäumen (досл. «Осідлати коня ззаду»). Як відомо, коней слід осідлати спереду. Тут мається на увазі «працювати в неправильному напрямку, починати не з того кінця».

Ihm sind die Pferde durchgegangen (досл. « Від нього повтікали коні»). Тобто особа діяла нераціонально, нерозумно, втративши будь-який контроль та здоровий глузд. Як правило, здичавілих коней вже неможливо заспокоїти.

Die Sache hat einen Pferdefuß (досл. «Справа має слід копита»). Йдеться про те, що є підозра, ніби за справою стоїть нечиста сила, тобто криється щось темне. Згідно старим повір`ям, чорт мав копито, і там де залишається слід від копита, означає, що справа нечиста.

Er erhebt sich wie Phönix aus der Asche (досл. «Він піднімається, як фенікс з попелу»). Тобто з`явитися у вже втраченій справі з новим виглядом, піднятися по-новому, майже «відродитися». У грецькій міфології птах фенікс мав таку здатність згоріти, а потім з попелу піднятися знову, відродитися.

Das falsche Schwein geschlachtet haben (досл. «Вбити не ту свиню»). Тобто здійснити недопустиму помилку. Помилку, яку не можна пробачити. Цей зворот був застосований Уїнстоном Черчіллем по відношенню до Радянського Союзу.

*Das kann kein Schwein lesen (*досл. «Жодна свиня не може цього прочитати»). Тобто, документ, який абсолютно не можна прочитати, нерозбірливий. Як правило, одним з таких документів є лікарські рецепти, які не те, що хворий, не кожен фармацевт може прочитати.

Ich glaub', mein Schwein pfeift (досл. «Мені здається, що моя свиня свистить») Тобто, ця ідіома вживається для вираження обурення або надзвичайного хвилювання. Насправді ж свині не можуть свистіти, але, якщо б свиня дійсно засвистіла це було би надзвичайним дивом!

Perlen vor die Säue werfen (досл. «Кинути перли перед свиньми»). Ідіома звучить, як «Метати бісер перед свиньми», вживається в розумінні нерозумно, безглуздо втирачати кошти, марнотратити. Цей зворот походить з Євангелія від Матея 7,6 « Ви не повинні давати псам святого і свої перли не повинні кидати перед свиньми», не слід непорядним, недостойним людям дарувати щось вагоме, святе. Маємо аналог в латинськй мові *«Margaritas ante porcos».*

Schwein haben (досл. «Мати свиню»). Тобто мати щастя, везіння, не прикладаючи жодних зусиль або не очікуючи цього. Походження цього звороту є невідоме. Існують декілька припущень, одним з яких є гра в карти, де Ас в багатьох місцевостях

називають як «свиня» (як відомо Ас має перевагу при певних видах карточних ігор). Інше тлумачення: при змаганнях досить часто як винагороду давали свиню. Це викликало сміх, але крім того ще й дещо цінне, прибуток. Ця ідіома ще має значення «Не було би щастя, та нещастя допомогло».

Wenn Schweine Flügel hätten... (досл. «Як би свині мали крила…»). Мається на увазі, що бажання могло би здійснитися лише тоді, коли б свині могли літати, а оскільки свині не літають, то воно є нездійснене.

Mal den Teufel nicht an die Wand! (досл. «Не малюй чорта на стіну!») . Не слід лякати когось поганими застереженнями. Ідіома походить з того, що чорт приходить, коли називаєш його імя або малюєш на стіні. Тобто це є застереженням не накликати біду.

Er ist ein Wolf im Schafspelz (досл. «Він є вовком в овечій шкурі»). Тобто йдеться про когось, хто має злі наміри, але видає себе за добру та лагідну людину.

Mit den Wölfen heulen. (досл. « З вовками вити»). Тобто заради якоїсь вигоди або, щоб уникнути якоїсь небезпеки, поводитися не завжди коректно, діяти за тими правила, які встановлюють в даному товаристві в даний час. Ця ідіома була відома ще за часів Стародавнього Риму.

Підводячи підсумки, слід відмітити, що фразеологізми, прототипи яких сягають ще в глибину віків, продовжують жити в актуальній свідомості носіїв мови і сьогодні. Вони є ніби живими свідками історичного минулого народу-носія мови. Ідіоми допомагають зрозуміти культуру народу навіть пізнати його історію.

Розгляд фразеологізмів зі словами з тваринного світу забезпечує більш глибоке проникнення в суть цих одиниць, більш глибоке розуміння образу, який ліг в основу фразеологізу. Поведінка людини часто порівнюється з образами та поведінкою тварин.

На основі анализу фразеологічнооого складу німецької мови можна виділити досить великий пласт фразеологізмів з національно- культурною компонентою в своїй семантиці, який підтверджує той факт, що фразеологія поряд з лексикою є зібранням фонових знань. Загалом ідіоми, їх класифікація, тлумачення та широке застосування в мовному процесі є доволі цікавою темою для подальшого дослідження.

Література

Гаврись В.І. Німецько-український фразеологічний словник. – К.: Радянська школа, 1981. *Лейн Л., Мальцева Д.Г., Зуев А.Н.* Немецко-русский словарь. – М., 1992. *Трофимук М., Трофимук О.* Латинсько-український словник. – Л., 2001. *Lutz Röhrich*. Das große Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten. Neuausgabe in 3 Bänden. Herder, Freiburg im Breisgau 1991/92, ISBN 3- 451-22080-6. *Wolfgang Mieder*: Deutsche Redensarten, Sprichwörter und Zitate. Studien zu ihrer Herkunft, Überlieferung und Verwendung. Praesens, Wien 1995.

ЯНЧУК С.Я.
(Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка)

ВІДТВОРЕННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ТА ХАРАКТЕРИСТИК АНГЛОМОВНОГО МИРОТВОРЧОГО ДИСКУРСУ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Миротворча діяльність є однією з визначальних рис зовнішньої політики України на світовій арені. Активна участь Збройних Сил України у операціях з підтримання миру та стабільності сприяє зростанню авторитету України в системі